

19.6.2024

Lähidemokratiamallin arvioinnin tulosten johtopäätökset 2024

Ensimmäinen toimintakausi 2021–2023 ja nykyinen toimintakausi 2023–2025 ovat olleet uuden toimintatavan käynnistämistä, juurruttamista sekä Kerro Pois! –vuorovaikutusmallin kokeilua eri muodoissa asuinalueilla ja tapahtumissa. Kumppanuuspöydät ja alueet ovat erilaisia, ja niiden tarpeet ja toimintakulttuurit vaihtelevat. Yhteistyö on ollut tärkeää ja välttämätöntä kaupungin kehittämiseksi niin alueellisesti kuin kaupunkiorganisaation kanssa. Toimintamalli on tuonut toivottua ketteryyttä, joustavuutta ja pöydät ovat saaneet lyhyessä ajassa paljon aikaa. Lisäksi kumppanuuspöytien toiminta on ollut aktiivista alueilla.

Lahden kaupunki toteutti vuonna 2023 kaupungin osallisuustoiminnan arviointitutkimuksen. Helsingin yliopiston tutkija Mikko Raskin arvioi myös kumppanuuspöytien toimintaa. Rask kommentoi reilu vuoden toiminnassa olleita kumppanuuspöytiä seuraavasti: *”Kumppanuuspöydät ovat yksi omaleimaisimmista osallisuusmenetelmistä Lahdessa.*

Kumppanuuspöydillä on pyritty hakemaan ketterää tapaa toteuttaa lähidemokratiaa ja alueellista osallisuutta. Taustalla on raskaaksi koettu aluejohtokuntamalli, joka oli aiemmin käytössä Nastolassa.

Onnistuessaan kumppanuuspöytämalli voisikin toimia esimerkkinä myös muille Suomen kunnille, ja ilmeisesti inspiraatio on jo otettukin Kouvolan aluetoimikuntien perustamiseen.” Osallisuustoiminnan arviointiraportti on luettavissa kaupungin verkkosivuilla:

<https://www.lahti.fi/tiedostot/lahden-osallisuustoiminnan-arviointiraportti-2023/>

Lähidemokratiamallia on arvioitu eri kohderyhmissä vajaan kahden toimintakauden perusteella kevään 2024 aikana kaupungin toteuttamana.

Verkkokyselyillä ja työpajatyöskentelyllä haluttiin kokemuksia toimintamallin rakenteista, tehtävistä, tarkoituksesta, toimivuudesta sekä Kerro Pois! -vuorovaikutusmallista. Aineistoa ja kokemuksia kerättiin seuraavasti:

- kumppanuuspöytien itsearviointityöpajat 7.2. ja 8.2. ja verkkokysely 8.2.–6.3.2024
- verkkokysely asukkaille, yhteisöille ja päättäjille 19.2.–10.3.2024
- henkilöstökysely 19.2.–10.3.2024
- avoin kehittämistyöpaja asukkaille keskustan asukastilaisuudessa 17.4.2024
- Osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksikön käsittely 30.4.2024
- kumppanuuspöytien itsearviointikysely 6.2.–5.3.2023
- Lahden kaupungin osallisuustoiminnan arvioinnin tulokset, Rask Mikko 2023

Kumppanuuspöytien toiminnan vahvuudet, vaikutukset ja kehittämiskohteet

Kumppanuuspöydissä on ollut monipuolinen jäsenrakenne ja kattava asukas- ja toimijaedustus asuinalueilta. Asukasvuorovaikutus on vahvistunut Kerro Pois! -vuorovaikutusmallin myötä ja kumppanuuspöytien toiminta on lisännyt asukkaiden sitoutuneisuutta alueiden kehittämiseen. Keskusteluista on saatu ns. hiljaista, paikallista tietoa alueiden ja yhteisöjen tilasta sekä kehittämiskohteista.

Toiminnan vahvuuksina on alueellisen yhteisöllisyyden ja yhteistyön vahvistuminen, ymmärryksen ja hedelmällisen keskustelukulttuurin edistyminen sekä monipuoliset tehtävät, jotka ovat mahdollistaneet vaikuttamisen laajasti. Kumppanuuspöydät ovat ottaneet kantaa alueiden kehittämiseen, tehneet aloitteita, tuoneet esille paikallista näkökulmaa sekä arvioineet mm. taloussuunnitelmien vaikutuksia eri kohderyhmiin. Kumppanuuspöytien aktiivinen paikallistoiminnan tukeminen on lisäksi vahvistanut alueiden vireyttä, hyvinvointia ja yhdessä tekemistä sekä paikallisidentiteettiä.

Lähidemokratiamalli on vahvistanut suoraa demokratiaa ja alueellista vaikuttamista poliittisen päätöksenteon rinnalla. Aitoa kumppanuutta on rakennettu eri toimijoiden kesken vuoropuhelulla, yhteiskehittämällä, tapahtumayhteistyöllä sekä verkostotyöllä. Tapahtumat ovat tuoneet hyvää mieltä, iloa ja yhteisöllisyyttä, kuten Lahen synttärarit, nuorisokonsertit, puistoruokailut, puurojuhlat, perhetapahtumat ja hyvinvointitempaukset. Yhteistyö paikallistoimijoiden ja kaupunkiorganisaation kanssa on vahvistunut. Esimerkkeinä ovat asukastilaisuudet kaupunkiympäristön kanssa, alueelliset yhteiset tapahtumat, kaupunginjohtajan aluekiertue, Iloinen päivä perhepuistossa, VAPE- ja nikotiinituotteiden käyttöä ehkäisevä video, yhdistysillat jne.

Myös paikallistoiminta, viihtyisyys ja vireys alueella on lisääntynyt hyvinvointia lisäävien toimintojen, tempausten ja tapahtumien myötä, kuten mahdollistamalla Mukkulan laskiaisriehat, Nastola-viikon tapahtumat, ikärikkaille suunnatut tempaukset, asukasilmoitustaulu, roskienkeruutalkoot sekä paikallistapahtumien tukeminen jne. Kumppanuuspöytätoimintamallin kehittämisen kohteina ovat muun muassa monimuotoisemman asukasryhmän tavoittaminen ja toimintaan mukaan saaminen, näkyvyyden ja tunnettuuden lisääminen eri kanavissa, Kerro Pois! -toimintamallin kehittäminen sekä kerätyn tiedon hyödyntäminen, avoimuuden lisääminen, yhteistyö ja vuoropuhelu päättäjien kanssa sekä vaikuttavuuden ja hyvinvoinnin edistämisen mittaaminen.

Tehtävien ja tarkoituksen selkeyttäminen ja Kerro Pois! -vuorovaikutusmalli

Kumppanuuspöytien tehtävät koetaan tarpeellisiksi, tarkoituksen mukaiseksi ja toimivaksi. Lisäksi tehtävät koetaan tärkeiksi eikä niitä katsota tarpeelliseksi muuttaa. Henkilöstö katsoo, että erityisen hyödyllisenä on koettu asukkaiden, sidosryhmien näkemysten saaminen suunnittelua ja toteutusta varten.

Kumppanuuspöydät koetaan myös arvokkaana mahdollisuutena paikallisen näkökulman saamiseen, ideointiin sekä suunnitteluavuksi. Henkilöstö toivoo lisäresursseja tilaisuuksien järjestämiseen. Kumppanuuspöytiä halutaan hyödyntää suunnittelussa, kehittämisessä sekä vaikutusten ennakoarvioinnissa.

Mikäli henkilöstö- tai toimintaresursseja leikataan vaikuttaa se suoraan tehtäviin, koordinointiin, toiminnan mahdollisuuksiin sekä tehtävien toteuttamiseen ja vaikuttavuuteen. Toimintarahan määrää myös tarkastellaan talousarviovalmistelussa.

Kumppanuuspöytien tehtäväkuvaus esitetään kirjattavaksi selkeämmäksi seuraavasti ilman muutosesitystä tehtäviin (korostettuna):

1) Päätösosallisuus: antaa kannanottonsa toimialueita koskevista merkittävistä suunnitelmista, tehdä esityksiä kaupunginhallitukselle ja lautakunnille toimialueensa palvelujen toimivuuden, saatavuuden ja laadun kehittämiseksi,

2) Suunnittelu- ja tieto-osallisuus: käydä vuoropuhelua ja osallistua esimerkiksi toimialueiden palveluiden kehittämiseen, ideointiin, määrärahojen kohdentamiseen, säästökohteiden valintaan ja päätöksentekoon kaupungin taloutta koskien yhdessä eri hallintokuntien sekä kaupungin yksiköiden kanssa

3) Toimintaosallisuus: järjestää ja mahdollistaa paikallisia asukastilaisuuksia, tapahtumia ja asukkaiden kuulemistilaisuuksia toimialueellaan sekä edistää toimialueiden yhteisöllisyyttä, viihtyisyyttä, alueellista kehittämistä ja kulttuuria yhdessä kaupunkiorganisaation ja paikallistoimijoiden kanssa.